

Kronika versus hospodářství

Kdyby už tehdy existovala komoditní burza, dalo by se s úspěchem spekulovat, jaká bude úroda. *„Velmi mokré léto, nato velké chladno a mráz následovaly a málo sněhu. Tvrdá zima a hrozné chladno potrvalo také v březnu, nato následovalo horké a suché léto, velké parno v lesích. Způsobilo to nedostatek a drahotu všech poživatin (1590).“* *„V pondělí po Trojici těžké krupobíjí, obilí na vrchu Popovském, dolním vrchu Tureckém a Suché téměř všechno utlučeno. Letní obilí většinou opět vyrostlo a v pravý čas došlo.“* *„Velké sucho a žár v lesích, letní obilí všude pováleno, nastal také velký nedostatek píce pro dobytek, mnoho dobytka všude pošlo (1616).“* *„Nastala velká drahota pro neúrodu v předcházejícím roce. Všude opět narostlo dost píce a obilí. Bohu za to díky.“*

Životní úroveň bylo zřejmě těžké obecně vystihnout, ale několikrát se opakuje zápis *„velká drahota“*. Letopočet 1578 naopak stroze provokuje. *„Doba blahobytu.“* Přehledný stoletý graf ale žádný kronikář nevynesl.

Termín dotační titul sice ještě v úředních análech nezakořenil, ale o co jiného by šlo? *„Byla poskytnuta finanční výpomoc pro doly a výkupu rud přiděleny nové finanční prostředky.“* Nebo. *„Povolena nová milost Císařského Veličenstva, týkající se 40 tolarů týdně na jeden rok na údržbu a další ražení několika předků štol.“*

Ekonomické vědy ještě nebyly ani v plenkách, a přitom *„nová milost a reformace Císařského Veličenstva pro jáchymovské hornictví publikovány v lednu 1591“*.

Také pojem lobbyizmus byl neznámý, přesto *„vyslanci městské obce vypraveni do Prahy a Jakub Pündig do Řezna, protože horní město chtělo zůstat ušetřeno turecké daně“*. A nedlouho poté *„purkmistr, rychtář a Kašpar Stoer cestovali do Prahy kvůli turecké dani“*. A protože byli vytrvalí (1594-1600), tak se dočteme: *„Konečně horní města osvobozena od turecké daně.“*

Antimonopolní úřad Českou komorou ustaven nebyl, takže se nelze divit, že *„výkup kamínku a mědi opět zastaven“*. Že Jeho Císařská Milost vzteky skřípe zuby, budilo maximálně škodolibé úšklebky úředníků. Pak to šlo ráz na ráz. *„Byli tu císařští komisaři kvůli výkupu rud: pan Ulrich Dreyling, pan Fabián Mültz a pan Lazar Ercker, vrchní permistr.“* A závěr byl jednoznačný. *„Vyhlášen císařský patent kvůli výkupu rud (1587).“* Když se to „umělo“, tak to byl dobrý kšeft, proto to soukromníci nevzdávali. *„Výkup rudy, jak byl dohodnut s panem Vilémem, vladařem domu rožmberského, na šest let, publikován 13. května 1588. K tomu ustanoveno 7 úředníků kromě tavičů. Byli přitom pan Kryštof Putz, horní rada Jeho Císařského Veličenstva, a pan Matěj Fug, rožmberský komorník.“*

Na škodlivost regulace trhu prozatím nebyl vyhraněný názor, neboť roku 1594 opět *„výkup rudy převzalo Jeho Veličenstvo“*. Monopol, nemonopol. Spravedlivé je přiznat, že byl velmi, opravdu velmi spravedlivý.

„Křišťálově průhledná“ výběrová řízení, taková, jaká bychom tak rádi viděli dnes, ze zákona nařízena nebyla, takže se nelze divit, že roku 1595 vznikl *„velký spor kvůli uvolnění horních štol“*. Uprázdňená díla čekala na nové majitele, Jeho Výsost na stříbro k mincování. Nedělo se nic, jenom revír upadal. *„Štola na Hřebečné uvolněna, což způsobilo velký spor, který zmátl mnoho lidí.“* No a co, kdo nemaže... Nechce se věřit, že by toto základní ekonomické hýbadlo bylo zadřené. Spíše už asi opravdu nebylo co se ziskem dobývat.

Sousloví průmyslová zóna neuměl ještě nikdo do oficiálního jazyka přeložit, přesto vznikla. *„Adam Abt vykoupil hladírnu nad vsí Žďár a zařídil v ní papírnu (1598).“* Papírny v hornických městech nebo poblíž nich byly zřizovány zejména kvůli „hadrům“, nezbytným k výrobě papíru. Rychlé opotřebení pracovních oděvů horníků je spolehlivě zajišťovalo. Já-

chymovská rada zřízení papírny uvítala. Abtovi dokonce povolila i místo pro zřízení sušárny, protože „*to je privilegované a užitečné zařízení*“.

Nelákali se investoři, nebyly zvýhodněné pobídky, nebylo osvobozování od daní, přesto: „*Povolena milost Císařského Veličenstva na kutání a nově obnažené žíly na osm let.*“ Pochopitelně bez placení desátku. V důsledku toho „*bylo obnaženo na 60 nových žil a na to z výběřčího úřadu vyplaceno 525 zlatých peněz na kutání*“.

Experti. Termín neznámý, ale v Jáchymově se od samých počátků jen hemžili. „*Byli tu cizí horníci, kteří vedle domácích prohlédli a vylepšili jáchymovský horní řád*“ (1579). Již od 40. let 16. století byli do Jáchymova povoláváni taviči z rakouských dědičných zemí kvůli zavedení lepšího tavení stříbrných rud. „*Zkoušeno nové tavení Hansem Thumshirnem ze Salzburského horstva*“ (1580).

Na slovo vzatí odborníci. „*Císařskému Veličenstvu zaslána vyžádaná zpráva a připomínky kvůli několika nedostatkům v hornictví.*“ Ta prkoť, těch pár nedostatků bylo, že v této době zbylo v Jáchymově jen 13 štol, které byly osazeny většinou jen jedním lamačem. Proto mohlo být toho roku na výtěžku rozděleno jen 6 450 tolarů (roku 1533 to bylo 241 875 tolarů). Bojď by ne. Úředníků bylo víc než horníků. O jejich poctivosti škoda mluvit.

Město jako takové na všemocnou neviditelnou ruku trhu příliš nespolehalo. „*Sladovna nad baštou pro dobro měšťanstva vykoupena.*“ Zahrávat si s tím, že by se třeba nemuselo vařit pivo, bylo i v době bez politických stran krajně nepolitické. „*V kvartálu Reminiscere (tj. jarním) se začalo s osazováním 4 obecních důlních děl.*“ Nedělejme si iluze, že by město chtělo cílevědomě vytvářet pracovní místa. Byla to pouze vypočítavost. Nechtělo přijít o výsady (hlavně úlevy na daních), plynoucí z titulu „horní“.

Sponzorství? Tak tato moderní zvrhlost něco za něco se tady tehdy nenosila. A proč taky. Reklamní trh neexistoval, zviditelňovat se nefrčelo. Když někdo něco někam věnoval, tak proto, že mu na něčem nebo někom záleželo. „*Ulrich Dreyling, hejtman v Horním Slavkově, kdysi také hejtman v Jáchymově, zemřel 9. srpna. Odkázal zdejšímu kostelu a škole 80 zlatých.*“ Módní byl patriotizmus a soucit. „*Hrabě Mikuláš Schlick tu zemřel. Pochován ve farním kostele. Odkázal 100 tolarů kostelu a škole a 100 tolarů špitálu.*“ A nezlomná víra ve vzdělání. „*Pavel Behr, těžař na cínových dolech, v Pánu zesnul o vánocích. Jeho vdova a dědicové poskytli 200 zlatých špitálu, 200 zlatých kostelu a škole, 600 zlatých určili na trvalo, aby z nich bylo každý rok poskytováno 5 zlatých na knihovnu a 25 zlatých chudým studujícím.*“ „*Kryštof Taubenreuter na Měděnci, zdejší rodák, odkázal sem 1 000 tolarů, aby každý rok 30 tolarů studujícím jako stipendium bylo poskytováno z úroků. Zemřel na Měděnci v listopadu.*“ Kupodivu právě boháči, vysoce postavení lidé a vděční patrioti si byli dobře vědomi, že město pozvednou pouze vzdělání a kulturní obyvatelé, a kupodivu jim na tom záleželo i po smrti.

Konečně tu je kolosální záhada. „*Nařízeno konat také schůze všech úředníků a rady o věcech nutných a všeobecnému užitku sloužících každé 4 týdny. S tím se začalo 4. února 1591.*“ Konec 16. století, Jáchymov, feudál-kapitalizmus, a radní s úředníky se starali o blaho města? Tak proč to nejde nyní?

I základy teorie relativity musely být nutně položeny zde (kupodivu i Einstein velmi dobře věděl, kde leží a čím se vyznačuje Jáchymov). „*Zesnulému panu Mathesiovi položen náhrobní kámen. Přispělo na to havířstvo.*“ Náhrobek se nezachoval. Byl prý za protireformace použit jako základ nového oltáře, protože jeho text urážel papeže. Obdobně dopadla i další relativně „věčná“ připomenutí neméně vážených občanů. Jako šterk. Poučme se konečně. Nejmenujme. Víc pamětihodností tak zůstane zachováno i do budoucna.

Perlička nakonec. „*Konána tu vojenská přehlídka 12. května 1608 a ze zdejších a hor napočteno 750 mužů. Ty vedl lesník Jiří Rau. Hans Neuer praporečnickem.*“ Kdyby se zde tehdy začaly vyrábět kanóny, mohl mít Jáchymov na dlouhou dobu (dodnes?) vystaráno.

